

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ІВАНА ОГІЄНКА
Природничо-економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

ІНДУСТРІЯ ГОСТИННОСТІ ТА УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ
тестові завдання

діагностики якості знань студентів
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 241 «Готельно-ресторанна справа»
денної форми навчання

Кам'янець-Подільський, 2023

УДК 378.147:[338.488.2:640.4(075.8)
ББК 65.433я73
М29

Рецензенти:

Матвейчук Л.О., доктор наук з державного управління, професор кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, доцент, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Лисак В.Ю., кандидат економічних наук, завідувач кафедри менеджменту, доцент, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Розглянуто на засіданні кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
протокол № 11 від 7.09.2023 р.

Марусей Т.В.

М29 Марусей Т.В. Індустрія гостинності та управління сталим розвитком: тестові завдання діагностики якості знань студентів для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 241 «Готельно-ресторанна справа» денної форми навчання. [Електронне видання]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 51 с.

УДК 338.482-049.5(075.8)

@ Марусей Т.В., 2023

Зміст

I. Пояснювальна записка.....	4
II. Тестові завдання.....	9
III. Термінологічний словник.....	41
Рекомендована література.....	49

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сталість й досягнення нової якості соціально-економічного зростання визначені світовою спільнотою основними пріоритетами побудови сучасних моделей розвитку національних економік. Відповідно до Глобальних цілей сталого розвитку, затверджених на Саміті ООН, відбулось встановлення стратегічних рамок національного зростання й започатковано інклюзивний процес орієнтації сфер економічної діяльності в Україні до сучасних вимог та викликів.

Забезпечення сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери як динамічної форми торгівлі послугами та високорентабельної галузі національної економіки актуалізує питання формування ефективних і раціональних взаємодій серед усіх учасників ринку туристичних і рекреаційних послуг на засадах комплексного підходу та системного вирішення питань розвитку альтернативних способів досягнення конкурентних переваг бізнесу від туристичної та рекреаційної діяльності. Враховуючи це, спектр стратегічних напрямів розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні визначений у Дорожній карті Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, потребує розширення та узгодження з глобальними рішеннями, прийнятими світовою спільнотою. Поряд із цим на умови розвитку туристично-рекреаційної сфери як в Україні, так і у світі в цілому радикально вплинула криза, викликана пандемією COVID-19. Зазначене обумовлює потребу в удосконаленні механізму організаційно-економічного забезпечення стратегічних пріоритетів сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери та обґрунтування рекомендацій щодо запровадження нових бізнес-моделей туристично-рекреаційної індустрії.

Мета вивчення навчальної дисципліни – формування у студентів фундаментальних знань, вмінь та навичок стосовно розуміння та практичного вирішення проблем сталого розвитку індустрії гостинності.

Завданнями навчальної дисципліни є вивчення механізмів формування цін в сучасних ринкових умовах, державного регулювання цін на товари та послуги сфери індустрії гостинності, методологічних питань формування цінової політики підприємств готельного господарства, та сучасних методів ціноутворення в готельно-ресторанному бізнесі.

Предметом навчальної дисципліни є теоретична та практична основа сукупності знань та вмінь потрібних для розуміння задач та принципів функціонування індустрії гостинності на засадах сталості.

Завданнями дисципліни є ознайомлення з туризмом як складною багатоаспектною системою в єдності соціальної, економічної та екологічної складових; опанування засад формування управлінської моделі економічного зростання в туризмі на засадах сталого розвитку в умовах конкурентного середовища; концептуальні засади сталого розвитку; стратегічні основи управління сталим розвитком територій, видів економічної діяльності та підприємств.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти наступними компетентностями:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми діяльності суб'єктів готельного і ресторанного бізнесу, що передбачає застосування теорій та методів системи наук, які формують концепції гостинності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 01 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя

ЗК 02 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо, реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК):

СК 01 Розуміння предметної області і специфіки професійної діяльності.

СК 14 Розуміння специфіки сфери гостинності, її регіонального аспекту та сталого розвитку туристичної інфраструктури, здатність організації готельно-ресторанної справи як складової розвитку туризму на Поділлі.

Очікувані результати навчання з дисципліни відповідно до ОП:

Програмні результати навчання:

ПРН 01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення законодавства, національних і міжнародних стандартів, що регламентують діяльність суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

ПРН 05 Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

ПРН 19 Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

ПРН 20 Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

ПРН 23 Організувати діяльність закладів розміщення та харчування як складових розвитку туризму на Поділлі.

Пакет тестових завдань з дисципліни «Індустрія гостинності та управління сталим розвитком» передбачено для студентів спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» денної форми навчання.

Більшість педагогічних технологій, що з'явилися останнім часом, використовують компетентнісний підхід, який дозволяє підвищити якість професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах. Такі структурні компоненти професійної компетентності студентів як когнітивна (що характеризує наявність необхідних професійних знань) та діяльніснопрактична підлягають оцінюванню викладачами за результатами поточного та підсумкового контролю, наприклад за допомогою тестів.

***Тест** – сукупність запитань, які переважно вимагають однозначної відповіді, укладений за певними правилами та процедурами, передбачає попередню експериментальну перевірку й відповідає таким характеристикам ефективності, як валідність і надійність.*

Досвід показує, що застосування тестів під час вивчення дисциплін навчального плану має наступні результати:

- раціональніше використання аудиторного часу навчання;
- охоплення більшого обсягу навчального матеріалу;
- швидке встановлення зворотного зв'язку зі студентами і визначення рівня засвоєння матеріалу;

- можливість визначити прогалини в знаннях та вміннях і внести відповідні корективи;
- тестова перевірка дисциплінує студентів та індивідуалізує роботу з ними;
- стимулюється саморозвиток студентів, підвищується їх інтерес до дисципліни.

Тестування, що здійснюється в різних тестових формах контролю, дозволяє своєчасно отримувати та діагностувати як актуальну інформацію щодо стану навчального процесу в цілому, так і результати контролю на окремих етапах навчання. Тестування як об'єктивний інструмент педагогічного контролю виконує також і навчальну функцію, оскільки система тестових завдань зростаючої складності дозволяє реалізувати розвиваюче навчання та організувати моніторинг навчального процесу з метою прогнозування індивідуальних навчальних траєкторій студентів у майбутньому.

За метою використання та місцем у навчальному процесі розмежовують тести **навчальні й контролюючі**.

Навчальні тести використовують на всіх етапах роботи над матеріалом і покликані відстежити рівень оволодіння матеріалом, закріпити або повторити його. Їх головна мета – виявити прогалини в знаннях, вміннях, навичках студентів, спрямувати їх на усунення недоліків у підготовці.

Контролюючі тести проводять як певний підсумок роботи над вивченням теми, вони мають комплексний характер, тобто перевіряють знання й вміння, які здобуті студентами в межах одного або кількох тематичних блоків.

Використання тестового контролю знань при підготовці фахівців спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» дозволяє викладачу розробляти ефективні моделі оцінювання досягнень студентів з максимальним урахуванням сучасних підходів з огляду на існуючі тенденції та об'єктивно оцінити здобутки студентів з дисципліни «Індустрія гостинності та управління сталим розвитком».

Пропоновані тестові завдання з дисципліни «Індустрія гостинності та управління сталим розвитком» дають можливість контролювати процес навчання та допомагають студентам оцінювати ступінь засвоєння програмного матеріалу. Зміст наведених тестових завдань охоплює всі теми навчальної програми і сприяє виявленню професійних умінь майбутнього фахівця, його здатності до прийняття

самостійних рішень і виконання функціональних обов'язків з урахуванням сучасних вимог.

Оцінювання результатів виконаних тестів здійснюється за такими критеріями:

- оцінка «відмінно» виставляється студентові, який дав правильні відповіді не менше, ніж на 90% усіх завдань тесту;
- оцінку «добре» заслуговує студент, який відповів на 80–89% усіх завдань тесту;
- оцінку «задовільно» отримує студент, який правильно відповів на 60–79% усіх завдань тесту;
- оцінка «незадовільно» виставляється студентові, який дав правильні відповіді менше ніж на 60% усіх завдань тесту.

У деяких випадках при оцінюванні знань студента за результатами розв'язання тестових завдань викладач має право застосовувати захист студентом його відповідей на тестові завдання.

При розробці критеріїв оцінки завдань за основу обрано повноту і правильність виконання завдань.

II. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Індустрія гостинності та управління сталим розвитком»

1. Індикатор - це:

- а) відображення екологічної ємкості систем
- б) характеристика процесів, які впливають на стан і розвиток країн і окремих регіонів
- в) показник екологічно безпечного використання біотехнологій
- г) міжнародний правовий механізм.
- д) величина, що відображає стан деяких соціальних економічних або природних систем в певний проміжок часу.

2. Вирішення екологічних проблем потребує:

- а) фінансування
- б) розвитку науки
- в) зростання бази ресурсів
- г) збільшення темпів росту чисельності населення
- д) усунення голоду і бідності.

3. Тріада передбачає поєднання інтересів 3 складових:

- а) соціум, політика і психологія
- б) економіка, психологія і довкілля
- в) природа, людина і політика
- г) біологія, фізика і економіка
- д) соціум, довкілля і економіка.

4. Скільки цілей містить у собі «Декларація тисячоліття»:

- а) 9
- б) 5

- в) 8
- г) 11
- д) 14.

5. В екологічній сфері беруть до уваги:

- а) екологічну ємність природних систем, рівновагу і цілісність екосистем, якість природних ресурсів
- б) матеріальну забезпеченість населення, рівень освіти, стан здоров'я населення
- в) дохід на одного жителя, економічну ефективність, стабільність екосистем
- г) рівень розвитку етики, народжуваність і смертність
- д) індекс розвитку, інтегральні індикатори, захворюваність.

6. Головні принципи сталого розвитку були визначені у 1986 р. на Міжнародній конференції з проблем довкілля і розвитку в:

- а) Ріо-де-Жанейро
- б) Оттаві в Болівії
- в) Берліні
- г) Вашингтоні.

7. Перша конференція ООН з навколишнього середовища відбулася в:

- а) Вашингтоні
- б) Португалії
- в) Буенос-Айрес
- г) Парижі
- д) Стокгольмі.

8. Сукупність усіх природних засобів, запасів, джерел, які є і можуть бути мобілізовані чи використані для досягнення певної мети - це:

- а) природно-ресурсний потенціал
- б) економічний потенціал
- в) соціальний потенціал
- г) екологічний потенціал
- д) політичний потенціал.

9. Відходи, які утворюються внаслідок антропогенної діяльності, умовно поділяють на 3 категорії:

- а) енергетичні, соціальні, підземні
- б) побутові, технічні, соціальні
- в) політичні, районні, екологічні
- г) промислові, повітряні, водні
- д) промислові, сільськогосподарські, побутові.

10. Показники, які характеризують соціальну сферу регіону:

- а) структура земель, зміна родючості ґрунтів
- б) демографічні показники, житловий фонд, середньорічна кількість працівників
- в) площі деградованих земель, зміна клімату
- г) забруднення водних ресурсів, забруднення ґрунтів
- д) забруднення важкими металами і радіонуклідами.

11. Який синонім краще характеризує напрямок розвитку людства, який в Україні має назву «сталий розвиток»:

- а) соціальний розвиток
- б) збалансований розвиток
- в) екологічний розвиток
- г) економічний розвиток
- д) помірний розвиток.

12. Загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі –

- а) індустріальний розвиток
- б) екстенсивний розвиток
- в) інтенсивний розвиток
- г) сталий розвиток
- д) характерологічний розвиток.

13. Для якої з наведених організацій головною метою є здійснення досліджень з екологічних проблем:

- а) Паризький клуб
- б) Римський клуб
- в) Лондонський клуб.

14. Представницьким органом ООН є:

- а) Генеральна Асамблея
- б) Рада безпеки
- в) Секретаріат
- г) ЕКОСОП

15. Визначте тип організації, до якої належить ООН:

- а) галузева
- б) універсальна
- в) регіональна
- г) закрыта.

16. ООН була заснована в:

- а) 1919 р.

- б) 1945 р.
- в) 1949 р.
- г) 1958 р.

17. Визначте головну мету утворення ООН:

- а) розвиток дружніх відносин між націями на ґрунті поважання принципу рівності і самовизначення народів
- б) міжнародне співробітництво з вирішення проблем економічного, соціального, культурного й гуманітарного плану
- в) підтримка міжнародного миру та безпеки
- г) формування центру узгодження зусиль націй для досягнення спільних цілей.

18. Головними органами ООН є (визначте цілком правильну добірку):

- а) Генеральна Асамблея, Рада безпеки, ЮНКТАД, ЮНЕСКО, Міжнародний суд, Рада з опіки
- б) Генеральна Асамблея, Рада безпеки, ЮНЕСКО, ЕКОСОП, МВФ, Секретаріат
- в) Генеральна Асамблея, Рада безпеки, ЮНКТАД, ЮНІДО, Міжнародний суд, Секретаріат
- г) Генеральна Асамблея, Рада безпеки, ЕКОСОП, Міжнародний суд, Рада з опіки, Секретаріат
- д) Генеральна Асамблея, Рада безпеки, ЮНКТАД, ЕКОСОП, Міжнародний суд, Секретаріат.

19. У якій з наведених організацій системи ООН головною метою є охорона довкілля?

- а) ЮНКТАД
- б) ЮНЕСКО
- в) ЮНЕП
- г) ЮНІСЕФ.

20. Які проблеми можуть бути віднесені до глобальних:

- а) які не можуть бути вирішені окремими країнами
- б) які стосуються не тільки окремих людей, а й всього людства
- в) які охоплюють всі сторони життя людей
- г) які вирішуються на рівні певного регіону
- д) всі відповіді правильні
- е) правильні відповіді а), б), в).

21. На якій конференції було прийнято «Порядок денний на XXI століття»?

- а) на конференції ООН з навколишнього середовища в Стокгольмі в 1972 р.
- б) на конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріоде-Жанейро в 1992 р.
- в) на Всесвітній зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі в 2002 р.
- г) усі відповіді неправильні.

22. В чому основний зміст Декларації Ріо?

- а) характеристика стану екологічних проблем
- б) визначення прав та обов'язків держав світу у межах концепції сталого розвитку
- в) визначення основних способів реалізації концепції сталого розвитку
- г) характеристика обмеженості моделей виробництва, які не відповідають сталому розвитку.

23. В якому році був проведений саміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі?

- а) 1992 р.
- б) 2000 р.
- в) 2002 р.

г) 2008 р.

24. Саміт тисячоліття був проведений в:

а) 1992 р.

б) 2000 р.

в) 2002 р.

г) 2008 р.

25. Цілі розвитку тисячоліття були прийняті на:

а) конференції в Ріо-де-Жанейро в 1992 р.

б) на спеціальній сесії Генеральної асамблеї ООН в 1997 р.

в) на Саміті тисячоліття в 2000 р.

г) на Всесвітній зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі в 2002 р.

26. Місцевий порядок денний на XXI століття – це:

а) сукупність дій, спрямованих на забезпечення сталого розвитку на рівні держави

б) план дій, спрямованих на забезпечення сталого розвитку на рівні регіону

в) план дій, спрямованих на забезпечення сталого розвитку на місцевому рівні

г) сукупність дій, спрямованих на досягнення сталого розвитку на основі партнерства між соціальними групами населення.

27. План виконання рішень щодо реалізації концепції сталого розвитку був прийнятий на:

а) на конференції в Стокгольмі в 1972 р.

б) на Саміті тисячоліття в 2000 р.

в) на Всесвітній зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі в 2002 р.

г) на конференції в Ріо-де-Жанейро в 1992 р.

28. Коли виникли ідеї сталого розвитку?

- а) на початку ХІХ століття;
- б) після закінчення Першої світової війни;
- в) наприкінці ХХ століття;
- г) усі відповіді неправильні.

29. У Центральних районах Аляски з'явилися ділянки лісу, на яких дерева похилені в різні сторони під різними кутами. Науковці назвали першопричину цього явища – глобальне потепління. Який проміжний процес виник унаслідок потепління і спричинив появу «п'яних лісів».

- а) прискорений розвиток біомаси
- б) збільшення водності річок
- в) виснаження ґрунтів
- г) танення вічної мерзлоти.

30. Укажіть можливі наслідки глобального потепління клімату на Землі.

- а) зміна тривалості дня і ночі
- б) підняття рівня Світового океану
- в) зміщення меж природних зон
- г) зміна площі льодовиків
- д) посилення сейсмічної активності
- е) активізація вулканічної діяльності
- ж) прискорення руху літосферних плит.

31. Виникнення глобальних екологічних проблем зумовлено передусім нехтуванням людиною такої закономірності розвитку географічної оболонки як

- а) цілісність
- б) ритмічність

в) широтна зональність

г) висотна поясність.

32. Ознакою переходу до сталого розвитку людства є

а) збільшення площі деградованих земель

б) упровадження безвідходних технологій

в) розвиток атомної енергетики

г) збільшення витрат коштів на озброєння держав.

33. Що є основною причиною глобального потепління клімату у XXI столітті?

а) прискорення виділення вуглекислого газу організмами в процесі дихання

б) прискорення процесів поглинання вуглекислого газу рослинами

в) збільшення обсягів використання вуглекислого газу в хімічній промисловості

г) збільшення викидів вуглекислого газу в результаті споживання палива.

34. Що є наслідком виникнення «озонових дир» у стратосфері Землі?

а) збільшення вмісту вуглекислого газу в атмосферному повітрі

б) забруднення атмосфери космічним пилом, уламками метеоритів і комет

в) зменшення частки вуглекислого газу в хімічному складі атмосфери

г) збільшення кількості ультрафіолетового випромінювання біля поверхні Землі.

35. Який прояв глобального забруднення довкілля створює загрозу життю білих ведмедів?

а) кислотні дощі

б) «озонові дири»

в) деградація ґрунтів

г) глобальне потепління клімату.

36. До глобальної екологічної проблеми відноситься:

- а) зменшення запасів прісної води
- б) смог
- в) шумове забруднення
- г) радіоактивне забруднення.

37. Спільна ознака глобальних екологічних проблем- це:

- а) локальність
- б) масштабність
- в) можливість розв'язання окремими державами;
- г) відсутність загрози знищення людства.

38. До стійких забруднювачів навколишнього середовища належить:

- а) поліетилен
- б) бавовна
- в) папір
- г) харчові відходи.

39. До якого виду належать природні ресурси, найперспективніші для використання людством у XXI ст. відповідно до концепції сталого розвитку?

- а) вичерпні
- б) невідновлювальні
- в) відносно відновлювальні
- г) невичерпні.

40. Який прояв глобального забруднення довкілля створює загрозу життю білих ведмедів?

- а) кислотні дощі
- б) "озонові дири"

- в) деградація ґрунтів
- г) глобальне потепління клімату.

41. Англійський учений Роберт Сміт у ХІХ ст. вперше звернув увагу на явище, наслідком якого є руйнування поверхні металевих конструкцій, знебарвлення фарби, усихання лісів. У своїй книзі він описав

- а) «парниковий ефект»
- б) кислотні опади
- в) «озонові дірки»
- г) радіоактивне забруднення.

42. Науковці прогнозують пришвидшення танення льодовиків унаслідок глобального потепління. Як впливають такі прогнози на ринки нерухомості, передусім житла?

- а) зменшується попит на житлові споруди, розташовані на низинних морських берегах
- б) збільшується попит на житло й земельні ділянки на океанічних островах
- в) знижуються ціни на житло в помірному поясі та зростають в тропічних широтах
- г) зростають ціни на житло, розташоване на штучно створених ділянках суходолу вздовж морських узбереж.

43. Яку екологічну проблему спричинено екстенсивним розвитком пасовищного тваринництва в країнах Африки?

- а) збільшення частки орних земель
- б) зменшення площі мусонних лісів
- в) спустелення значних територій саван
- г) виснаження ґрунтів кормовими культурами.

44. Природні пустелі й напівпустелі за кліматичними показниками займають приблизно 33 % поверхні материків, а пустельні ландшафти за характером рослинного й ґрунтового покриву - 43 %. Що спричинило велику різницю між площею пустельних ландшафтів і площею природних пустель?

- а) спустелення в посушливих районах
- б) утворення оазисів у пустелях
- в) крапельне зрошення в пустелях
- г) заліснення земель у напівпустелях.

45. На відносинах «людина - природа» базується глобальна проблема

- а) загрози міжнародного тероризму
- б) збереження миру
- в) раціонального розвитку енергетики
- г) пропорційного розвитку країн світу.

46. Що НЕ належить до основних цілей сталого розвитку

- а) гендерна рівність
- б) подолання голоду
- в) розвиток міст і громад
- г) створення конкурентноспроможних підприємств.

47. Укажіть ознаку переходу до сталого розвитку людства.

- а) збільшення площі деградованих земель
- б) розвиток атомної енергетики в мегаполісах
- в) створення звалищ відходів у малоосвоєних регіонах
- г) упровадження ресурсозберігаючих технологій.

48. Визначте напрями сталого розвитку господарства країн, розташованих на межі із Сахарою - у регіоні інтенсивного спустелювання.

- а) здійснювати моніторинг навколишнього середовища
- б) заміщувати зернові сільськогосподарські культури технічними
- в) упроваджувати протиерозійні технології обробітку ґрунту
- г) обмежувати чисельність поголів'я худоби на природних пасовища
- д) збільшувати обсяг розроблення соленосних відкладень
- е) включати в систему зрошення малі річки, озера, ставки
- ж) зменшувати площу природно-заповідних об'єктів.

49. Яка з проголошених Порядком денним у галузі сталого розвитку до 2030 р. глобальних цілей є соціальною?

- а) збереження екосистем моря й суходолу
- б) боротьба зі зміною клімату
- в) відновлювана енергія
- г) якісна освіта.

50. За прогнозами науковців унаслідок глобального потепління клімату крига Північного Льодовитого океану розтане. Які економічні наслідки цього процесу?

- а) зменшення ролі морського транспорту в трансарктичних перевезеннях
- б) здешевлення видобування корисних копалин на арктичному шельфі
- в) зменшення попиту на електроенергію в Арктиці без полярних ночей
- г) збільшення врожайності зернових культур на арктичних островах.

51. За прогнозами екологів глобальний попит на прісну воду у 2030 році перевищить пропозицію на 40 %. Які чинники зумовлюють таку диспропорцію?

- а) зростання чисельності населення, зміни клімату
- б) дрейф материків і збільшення площі суходолу
- в) освоєння альтернативних джерел енергії, сировини

г) виснаження ресурсів океанів, танення льодовиків.

52. У чому полягає актуальність сталого розвитку?

- а) сталий розвиток є альтернативою нинішньому незбалансованому розвитку;
- б) сталий розвиток стосується усіх сфер людського життя;
- в) сталий розвиток стосується усіх людей;
- г) усі відповіді правильні.

53. Що означає поняття «сталий розвиток суспільства»?

- а) стабільність економічного зростання;
- б) підвищення рівня матеріального добробуту населення;
- в) збалансованість економічного, екологічного та соціального компонентів розвитку;
- г) стійкий розвиток соціально-економічної бази суспільства.

54. Що означає поняття «глобалізація» ?

- а) розвиток міжнародних відносин між усіма країнами світу;
- б) наслідки глобального потепління;
- в) намагання США поставити себе над усіма країнами світу;
- г) посилення взаємозв'язку між усіма країнами світу;
- д) усі відповіді неправильні.

55. Що є предметом науки «демографія»?

- а) поширення демократичних процесів у світі;
- б) вивчення досвіду демократичних перетворень у різних країнах;
- в) дослідження життя різних етносів;
- г) стан та тенденції розвитку населення Землі.

56. Що означає поняття «техносфера»?

- а) виробнича, будівельна та науково-технічна діяльність;
- б) інноваційна та науково-технічна сфера у технополісах;
- в) планетарний простір, що знаходиться під впливом технічної та інструментальної діяльності людей;
- г) усі відповіді неправильні.

57. Що означає поняття «біосфера»?

- а) сфера діяльності, сформована лише на основі біологічних компонентів;
- б) сфера усього живого;
- в) сфера спілкування людини з природою;
- г) усі відповіді неправильні.

58. Що означає поняття «соціосфера»?

- а) сфера існування соціуму;
- б) сфера особистісного життя людей;
- в) спілкування людей у виробничій сфері;
- г) усі відповіді неправильні.

59. Що означає поняття «екосфера»?

- а) екологія;
- б) частина території землі з небезпечним забрудненням, що вимагає термінового втручання людей;
- в) єдина (загальна) система взаємодії людей з природою;
- г) усі відповіді неправильні.

60. Які проблеми можуть бути віднесені до глобальних:

- а) які не можуть бути вирішені окремими країнами,
- б) які стосуються не тільки окремих людей, а й всього людства,

- в) які охоплюють всі сторони життя людей,
- г) які вирішуються на рівні певного регіону
- д) всі відповіді правильні,
- е) правильні відповіді а), б), в).

61. Базовий набір індикаторів стійкого розвитку поділяють на:

- а) соціальні
- б) економічні
- в) екологічні
- г) політичні
- д) демографічні
- е) правильні відповіді – а, б, в,
- є) правильні відповіді – а, в, г.

62. Сталий розвиток – це розвиток, який:

- а) забезпечує стійкі темпи економічного зростання,
- б) забезпечує стійке зростання багатства нації,
- в) забезпечує потреби в поступальному інноваційному розвитку,
- г) забезпечує потреби нинішнього покоління без завдання шкоди можливості майбутнього покоління забезпечити свої власні потреби.

63. Економічний розвиток – це:

- а) кількісна зміна параметрів економічної системи: збільшення ВВП, обсягів споживання, сукупного попиту, робочої сили, населення, капіталу, інвестицій тощо,
- б) соціальні зміни, що здійснюються на загальних принципах,
- в) виникнення якісних змін в економічній системі суспільства, які приводять до підвищення ефективності її функціонування та удосконалення базових елементів основних структур,

г) сукупність взаємопов'язаних процесів нагромадження капіталу (мобілізації ресурсів), розвитку виробництва та підвищення продуктивності.

64. Економічне зростання – це:

а) кількісна зміна параметрів економічної системи: збільшення ВВП, обсягів споживання, сукупного попиту, робочої сили, населення, капіталу, інвестицій тощо,

б) соціальні зміни, що здійснюються на загальних принципах,

в) виникнення якісних змін в економічній системі суспільства, які приводять до підвищення ефективності її функціонування та удосконалення

базових елементів основних структур,

г) сукупність взаємопов'язаних процесів нагромадження капіталу (мобілізації ресурсів), розвитку виробництва та підвищення продуктивності.

65. Основні характеристики глобальної рівноваги:

а) обсяг капіталу і чисельність населення залишаються постійними, темпи народжуваності і смертності та попит на капітальні вкладення (інвестиції) і амортизація - однакові;

б) початкові значення народжуваності, смертності, інвестицій та амортизації – мінімальні;

в) рівні, на яких стабілізується капітал і чисельність населення, та співвідношення між ними встановлюються відповідно до суспільних потреб,

г) всі відповіді правильні,

д) правильні відповіді а), б),

е) правильні відповіді б), в).

66. “Неокласична теорія” екологічного регулювання була створена

а) А.Пігу

б) В.І.Вернадським

- в) Д.Медоузом
- г) У.Ростоу.

67. Концепція ноосфери була створена

- а) А.Пігу
- б) В.І.Вернадським
- в) Д.Медоузом
- г) У.Ростоу.

68. Доповідь Римському клубу «Межі зростання» була написана групою вчених під керівництвом

- а) А.Пігу
- б) В.І.Вернадського
- в) Д.Медоуза
- г) У.Ростоу.

69. Основою концепції сталого розвитку є

- а) збереження капіталу, створеного людиною, який може замінити природний,
- б) збереження природного капіталу,
- в) збереження капіталу як створеного людиною, так і природного окремо,
- г) збереження капіталу, створеного людиною.

70. Чим визначається актуальність екологічно збалансованого сталого розвитку?

- а) недостатньо швидким глобальним економічним розвитком;
- б) недостатньою народжуваністю у багатьох країнах світу;
- в) необхідністю прискорення соціально-економічного зростання у країнах, що розвиваються;
- г) потребою запровадження альтернативних шляхів суспільного розвитку;

д) усі відповіді правильні.

71. Чим викликане загострення екологічних проблем?

- а) порушенням унікальної екосистеми України;
- б) порушенням гомеостазу багатьох екосистем;
- в) поєднанням природних та антропогенних чинників;
- г) усі відповіді правильні.

72. Що визначають пріоритети збалансованого розвитку?

- а) основоположні принципи сталого розвитку;
- б) найважливіші завдання сталого розвитку;
- в) першочергові заходи з реалізації сталого розвитку;
- г) усі відповіді правильні.

73. Назвіть внутрішні аспекти політики екологічної безпеки України на сучасному етапі.

- а) відсутність нормативної бази;
- б) відсутність економіко-організаційних та інституційних механізмів розв'язання екологічних проблем;
- в) наявність системи екологічних платежів;
- г) активна роль місцевої влади у покращенні екологічної ситуації;
- д) усі відповіді неправильні.

74. Назвіть основні економіко-організаційні механізми розв'язання екологічних проблем.

- а) екологічні платежі, штрафи, податки;
- б) екологічні фонди;
- в) екологічне страхування;
- г) продаж квот на забруднення;

д) усі відповіді правильні.

75. Які чинники впливають на міжнародні аспекти політики екологічної безпеки України?

- а) демографічна криза;
- б) залежність міжнародноузгоджених рішень від внутрішньополітичної боротьби;
- в) екологічні проблеми перетворюються на джерело ускладнення міжнародних відносин;
- г) перетворення міжнародних економічних відносин на канал розповсюдження екологічних загроз;
- д) усі відповіді правильні.

76. Які ключові елементи можуть увійти до моделі міжнародного екологічного порядку?

- а) взаємозв'язок політичних заходів світового, регіонального та національного рівнів;
- б) створення міжнародних механізмів екологічного моніторингу та контролю;
- в) введення відповідальності держав за знищення екосистем у межах їхніх кордонів;
- г) введення для всіх держав обов'язкових верхніх меж гранично недопустимих обсягів викиду небезпечних сполук;
- д) правильні відповіді – б), в);
- е) усі відповіді правильні.

77. Якими є пріоритетні заходи щодо структурної перебудови та екологізації економіки України?

- а) удосконалення економічних механізмів природокористування та природоохоронної діяльності;
- б) розробка коротко- і середньострокових програм структурних змін;

- в) орієнтація сільського господарства на масове використання генетично модифікованих організмів;
- г) поширення регулювання різних аспектів економічних відносин за допомогою низки підзаконних актів міністерств та відомств;
- д) усі відповіді правильні.

78. Як можна визначити стратегічну мету зміни моделей виробництва та споживання у контексті реалізації екологічної політики?

- а) підвищення рівня життя населення;
- б) збільшення витрат на збереження навколишнього середовища;
- в) виховання молоді у дусі відповідальності за економне використання ресурсів;
- г) зменшення інтегрального негативного впливу на людину і природу;
- д) усі відповіді правильні.

79. Якими є пріоритетні засади щодо збалансованого розвитку енергетики?

- а) нарощування в Україні потужностей атомних електростанцій;
- б) здешевлення електроенергії за рахунок будівництва нових гідроелектростанцій;
- в) спрямування фінансових ресурсів на закупівлю дешевих енергоносіїв за кордоном;
- г) розробка та реалізація програм енергозбереження, зменшення потреб в імпорті енергоносіїв;
- д) усі відповіді правильні.

80. Якою має бути регіональна політика у контексті збалансованого розвитку?

- а) підтримка індустріально розвинених регіонів з метою нарощування ними виробничих потужностей;
- б) підтримка депресивних регіонів з метою вирівнювання рівня розвитку територій;

- в) припинити підтримку аграрних регіонів з низькою рентабельністю сільськогосподарського виробництва;
- г) першочергова увага має приділятися регіональним інтересам.

81. Якими є складові індексу людського розвитку?

- а) індекс доходу;
- б) індекс освіти;
- в) індекс тривалості життя;
- г) усі відповіді правильні.

82. Яку величину складає індекс людського розвитку України?

- а) між 1 і 2;
- б) між 2 і 3;
- в) між 3 і 4;
- г) усі відповіді неправильні.

83. Що означає поняття «гендер»?

- а) своєрідну форму вияву фемінізму;
- б) намагання чоловіків нав'язати жінкам певний розподіл ролей;
- в) визначення соціальної статі;
- г) усі відповіді неправильні.

84. Яким чином впливає розвиток освіти на здоров'я людей та тривалість їхнього життя?

- а) покращує здоров'я і збільшує тривалість життя;
- б) погіршує здоров'я та зменшує тривалість життя;
- в) ніяк не впливає;
- г) усі відповіді неправильні.

85. Із скількох цілей складається набір глобальних ЦРТ?

- а) 5;
- б) 8;
- в) 28;
- г) усі відповіді неправильні.

86. Коли розпочалася проголошена ООН Декада освіти в інтересах сталого розвитку?

- а) 2000 р.
- б) 2005 р.
- в) 2010 р.
- г) усі відповіді неправильні.

87. Що є головним для зміцнення наукової бази сталого розвитку?

- а) створення організаційних механізмів співпраці науковців;
- б) визначення національних пріоритетів наукових досліджень;
- в) створення баз даних різних наук щодо сприяння сталому розвитку;
- г) усі відповіді правильні.

88. Матриця цілей розвитку тисячоліття та завдань, що визначені в Україні, включає:

- а) 8 цілей і 21 завдання,
- б) 7 цілей і 15 завдань,
- в) 6 цілей і 13 завдань,
- г) 5 цілей і 11 завдань.

89. Які з груп цілей відносяться до ЦРТ України

- а) Подолання бідності, Посилення глобального партнерства у цілях розвитку,

Сталий розвиток довкілля, Поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої смертності, Обмеження поширення ВІЛ/ СНІДУ і туберкульозу та започаткування тенденції до їх скорочення, Забезпечення гендерної рівності;

б) Подолання бідності, Забезпечення якісної освіти впродовж життя, Сталий розвиток довкілля, Поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої смертності, Обмеження поширення ВІЛ/ СНІДУ та туберкульозу та започаткування тенденції до їх скорочення, Забезпечення гендерної рівності.

в) Подолання бідності, Надання всім жителям початкової освіти, Сталий розвиток довкілля, Поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої смертності, Забезпечення гендерної рівності.

г) Подолання бідності, Забезпечення якісної освіти впродовж життя, Сталий розвиток довкілля, Поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої смертності, Боротьба з ВІЛ/СНІД, малярією та іншими захворюваннями, Забезпечення гендерної рівності.

90. Які з груп цілей відносяться до ЦРТ України

а) Подолання бідності, Посилення глобального партнерства у цілях розвитку, Сталий розвиток довкілля, Поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої смертності, Обмеження поширення ВІЛ/ СНІДУ і туберкульозу та започаткування тенденції до їх скорочення, Забезпечення гендерної рівності;

б) Подолання бідності, Забезпечення якісної освіти впродовж життя, Сталий розвиток довкілля, Поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої смертності, Обмеження поширення ВІЛ/ СНІДУ та туберкульозу та започаткування тенденції до їх скорочення, Забезпечення гендерної рівності.

в) Подолання бідності, Надання всім жителям початкової освіти, Сталий розвиток довкілля, Поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої смертності, Забезпечення гендерної рівності.

г) Подолання бідності, Забезпечення якісної освіти впродовж життя, Сталий розвиток довкілля, Поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої

смертності, Боротьба з ВІЛ/СНІД, малярією та іншими захворюваннями, Забезпечення гендерної рівності.

91. Недоліки України у виконанні завдань спостерігаються у досягненні таких ЦРТ:

- а) Подолання бідності,
- б) Обмеження поширення ВІЛ/ СНІДУ і туберкульозу та започаткування тенденції до їх скорочення,
- в) Сталий розвиток довкілля,
- г) Поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої смертності,
- д) правильні відповіді – а), б),
- е) правильні відповіді – б), в),
- ж) правильні відповіді – в), г).

92. Що таке показники (індикатори) сталого розвитку?

- а) задана кількісна характеристика рівня розвитку системи;
- б) реальна кількісна характеристика досягнутого рівня розвитку системи;
- в) показчик, що характеризує явище з точки зору змін стану системи;
- г) усі відповіді неправильні.

93. «М'який «туризм не передбачає:

- а) незначну попередню інтелектуальну підготовку до поїздки;
- б) стиль життя відповідно до культури відвідуваною країни в) повільні і помірно швидкі засоби пересування
- г) вивчення мови країни на найпростішому рівні.

94. До зовнішніх чинників сталого розвитку туризму не відносять:

- а) пріоритети державної політики

- б) державні екологічні стандарти
- в) природно-ресурсний потенціал держави
- г) стратегія сталого розвитку туризму в регіонах.

95. Який рік вважається роком екотуризму

- а) 2001
- б) 2002
- в) 2006
- г) 2016.

96. За умови сталого розвитку економіка держави повинна трансформуватись за рахунок галузей

- а) енергоефективних
- б) високотехнологічних
- в) ресурсозберігаючих
- г) усі відповіді правильні.

97. Сукупність усіх природних засобів, запасів, джерел, які є і можуть бути мобілізовані чи використані для досягнення певної мети - це:

- а) природно - ресурсний потенціал
- б) економічний потенціал
- в) соціальний потенціал г екологічний потенціал
- г) політичний потенціал.

98. Відходи, які утворюються внаслідок антропогенної діяльності, умовно поділяють на 3 категорії:

- а) енергетичні, соціальні, підземні
- б) побутові, технічні, соціальні

- в) політичні, районні, екологічні
- г) промислові, повітряні, водні д промислові, сільськогосподарські, побутові.

99. Показники, які характеризують соціальну сферу регіону:

- а) структура земель, зміна родючості ґрунтів
- б) демографічні показники, житловий фонд, середньорічна кількість працівників
- в) площі деградованих земель, зміна клімату
- г) забруднення водних ресурсів, забруднення ґрунтів
- д) забруднення важкими металами і радіонуклідами.

100. Базові індикатори - це:

- а) статистичні інформативні показники, які характеризують стан соціальної, екологічної та економічної підсистем
- б) сучасний стан стійкого порушення рівноваги між людським суспільством і природою
- в) базова стратегія, яка базується на виділенні одного з регіональних пріоритетів галузь знань, яка вивчає закономірності розвитку СЕЕ систем д комплекс заходів, що забезпечують вихід з кризового стану.

101. Системи, які покладені забезпечувати прогрес людської цивілізації за умов збереження біосфери, формують об'єкт стратегії сталого розвитку:

- а) природна
- б) соціальна, екологічна
- в) екологічна, природна
- г) соціальна, екологічна, природна
- д) природна, соціальна.

102. Які фактори характеризують вплив на соціальну, економічну та екологічну системи:

- а) антропоцентричні
- б) природні і антропогенні
- в) біологічні
- г) геоморфологічні
- д) усі відповіді вірні.

103. Людський фактор у питаннях сталого розвитку відіграє роль:

- а) неважливу роль
- б) мінімальну роль
- в) найважливішу роль
- г) опосередковану роль
- д) рівнозначну роль.

104. Проблеми, які потребують першочергового реагування в галузі ОНС названо:

- а) збіднення ґрунтів
- б) масове вирубування лісів
- в) евтрофування водойм
- г) недостатнє внесення добрив
- д) усі відповіді вірні.

105. Метою стратегії сталого розвитку є:

- а) оцінювання стану соціально-економічно-екологічної системи, прогнозування та забезпечення умов їх сталого розвитку
- б) оцінка умов проживання населення
- в) можливість за допомогою індикаторів оцінити СЕЕ системи
- г) обробка і опрацювання статистичних баз даних
- д) формування управлінських механізмів для реалізації рішень щодо забезпечення сталого розвитку.

106. Блок „Поняття про сталий розвиток”- :

- а) характеризує вихідні блоки формування сталого розвитку
- б) розкриває зміст поняття „сталий розвиток”, цілі, завдання, проблеми сталого розвитку та розв’язання проблем сталого розвитку
- в) призначений для усвідомлення того, що сталий розвиток лежить в площині трьох базових сфер
- г) ознайомлює з підходами до формування цілей і завдань моніторингу сталого розвитку.
- д) розкриває цілі завдання розробки концепцій стратегій розвитку територій.

107. Сучасний стан стійкого порушення рівноваги між людським суспільством і природою, що виявляється в деградації навколишнього природного середовища – це:

- а) ризик
- б) катастрофа
- в) аварія
- г) техногенна небезпека
- д) глобальна біосферна криза.

108. Величина, що відображає стан деяких соціальних, екологічних і економічних систем в певний проміжок часу:

- а) індикатор
- б) диверсифікація
- в) виживання
- г) перенаселеність
- д) оцінка локальної стабільності.

109. Ким був сформований термін «екорозвиток»:

- а) М. Стронг

- б) В. Вернадський
- в) І. Сукачов
- г) Е. Геккель
- д) Г.Шелфорд.

110. Екорозвиток – це:

- а) екологічно орієнтований соціально-економічний розвиток, при якому зростання добробуту людей не супроводжується погіршенням середовища існування і деградацію природних систем
- б) екологічно орієнтований соціально-економічний розвиток, при якому задовольняються потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби
- в) такий розвиток, що задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби
- г) екологічно орієнтований соціально-економічний розвиток, при якому зростання добробуту людей супроводжується погіршенням середовища існування і деградацію природних систем
- д) такий розвиток, що задовольняє потреби теперішнього часу, ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Об'єктом стратегії сталого розвитку як науки є:

- а) соціальна, економічна і природна підсистеми, які покликані забезпечити прогрес людської цивілізації за умов збереження несучої здатності біосфери
- б) можливість за допомогою індикаторів оцінювати і прогнозувати стан соціальної, економічної, екологічної систем їх складових, характеру впливу на них природних і антропогенних факторів в процесі розвитку соціальної, економічної та екологічної систем основи сталого розвитку
- в) такий розвиток, що задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби

г) екологічно орієнтований соціально-економічний розвиток, при якому зростання добробуту людей не супроводжується погіршенням середовища існування і деградацію природних систем.

111. Теорію екорозвитку запропонували:

- а) Т. Акімова і В. Хаскіна
- б) М. Мойсеєв, М. Реймерс
- в) В. Вернадський
- г) П. Теяр де Шарден
- д) М. Голубець.

112. Основна функція нормативів навантаження на природне середовище:

- а) гарантувати сталість екосистем, попередити їх деградацію
- б) задовольняти потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби
- в) забезпечення екологічної стійкості
- г) запобігання забрудненням, зниження їх рівня та контроль за забрудненням
- д) поєднання розвитку суспільства зі збереженням довкілля.

113. Індикатори сталого розвитку – це:

- а) комплекс показників для оцінювання процесу реалізації стратегії сталого розвитку для визначення того, наближається суспільство до сталого розвитку чи віддаляється
- б) величина, що відображає стан деяких соціальних, економічних або природних систем в певний проміжок часу
- в) комплекс показників соціо-економіко-екологічної системи
- г) комплекс показників для оцінювання соціальної, економічної, екологічної систем

д) показники що характеризують комплексний стан соціоекономіко-екологічної системи.

114. На які категорії поділено 134 індикатори сталого розвитку:

- а) індикатори стану, індикатори регулювання, індикатори людської діяльності
- б) соціальні індикатори, економічні індикатори, екологічні індикатори
- в) інституціональні індикатори, методологічні індикатори
- г) статистичні індикатори, індикатори людської діяльності
- д) індикатори оцінювання стану, науково-освітні індикатори.

115. Індекс людського розвитку:

- а) відображає переважно соціально-економічні аспекти збалансованого розвитку
- б) використовується для вимірювання тенденцій розвитку
- в) враховує добробут і розвиток країни
- г) визначає екологічну складову сталого розвитку
- д) характеризує особливості процесів які впливають на сталий розвиток країн і окремих регіонів

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

АНТРОПОГЕННІ ЕКОЛОГІЧНІ КРИЗИ – неурівноважені стани у функціонуванні та розвитку екосистем, спричинені людиною (її діяльністю, існуванням, опосередкованими впливами тощо). У сучасній біосфері саме такі екологічні кризи є переважаючими.

БАТАРЕЇ (АКОМУЛЯТОРИ) – пристрої, здатні акумулювати хімічну енергію, яка в процесі їх розрядження перетворюється на електричну. Батареї здебільшого складаються з двох електродів і електроліту, найчастіше рідкого. Небезпеку для людини і довкілля створюють продукти утилізації відпрацьованих батарей. Батареї, що потрапили на звалища або в пристрої для компостування, розкладаються, внаслідок чого ґрунт і підземні води забруднюються важкими металами. У разі спалювання батарейок у повітря потрапляють леткі сполуки кадмію і ртуті. У процесі рециклінгу батарей навколишнє середовище також забруднюється, особливо пилом, який містить важкі метали. Безпосередньою загрозою здоров'ю людини є потрапляння конц. електролітів у стравохід або на шкіру при недбалому поводженні зі стартерними батареями автомобілів.

Між електродами виникає електрична напруга. Залежно від електродів і електроліту розрізняють кілька систем :

- **Ртутні** одноразового використання застосовують, зокрема, в слухових апаратах, годинниках, експонетрах, мікрокалькуляторах. Активною речовиною негативного електрода є оксид ртуті з графітом, позитивного — амальгамований цинк. Такі Б. містять 25 % ртуті.

- **Лужноманганові** використовують здебільшого в портативних радіоприймачах, кишенькових ліхтариках, іграшках. Негативний електрод їх складається з оксиду мангану і графіту, позитивний — з цинку з домішкою ртуті.

- **Кадмій-нікелеві** застосовують у кишенькових ліхтариках, слухових апаратах, калькуляторах тощо. Активною речовиною їх позитивного електрода є гідроксид нікелю, негативного — гідроксид кадмію. Щорічно для виробництва таких Б. витрачається близько 240 т кадмію.

- **Свинцеві акумулятори** застосовують в основному в стартерах автомобілів. Активною речовиною їх електродів є свинець і діоксид свинцю, електроліт — 32—40 % -й розчин сульфатної кислоти.

Альтернативою традиційним батареям є батареї, що містять мало ртуті, напр. цинково-вугільні, цинково-повітряні, сонячні.

БЕЗВІДХОДНІ ТЕХНОЛОГІЇ – технологічні способи виробництва, які забезпечують потребу людини з одночасним найраціональнішим використанням природних ресурсів і енергії та захистом навколишнього середовища.

БЕЗВІДХОДНЕ ВИРОБНИЦТВО – процес створення кінцевого продукту, який передбачає повне комплексне перероблення сировини за відсутності шкідливих для природи виробничих відходів у замкнутому технологічному ланцюгу.

БЕЗПЕКА В ПРИРОДОКОРИСТУВАННІ- комплекс умов, що забезпечують найменший рівень несприятливого впливу умов природи та технологічних процесів її освоєння на здоров'я людини. Особливо важлива соціальна складова безпеки в природокористуванні, оскільки найменший стрес підвищує ризик захворювання людей.

БЕЗПЕКА ЕКОЛОГІЧНА – стан захищеності навколишнього середовища від порушення його екологічної рівноваги. Сукупність дій та комплекс відповідних заходів, процесів, які забезпечують екологічний баланс на планеті та в різних її регіонах на рівні, до якого людина може адаптуватися без значних збитків.

БІОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ – сукупність генетичних ресурсів, організмів або їх частин, популяцій або будь-яких інших біотичних компонентів екосистем, які мають фактичну або потенційну користь або цінність для людства.

БІОХІМІЧНЕ САМООЧИЩЕННЯ – наслідок трансформації речовин, здійснюваних гідро біонтами.

ГЕОСИСТЕМА – географічне утворення, системи різного рівня, що складаються з цілісної множини взаємопов'язаних, взаємодіючих компонентів. Компоненти геосистеми тісно взаємопов'язані між собою через потоки речовини та енергії, процеси гравітаційного переміщення твердого матеріалу, вологообмін та міграцію хімічних елементів.

ГОМЕОСТАЗ – здатність біологічних систем до саморегуляції при зміні умов навколишнього середовища; для організму збереження постійності внутрішнього середовища організму і стійкість основних фізіологічних функцій при зміні зовнішніх умов.

ДЕГРАДАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ – природне або антропогенне спрощення ландшафту, погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій земель та інших органічно пов'язаних із землею природних компонентів.

ДЕМОГРАФІЧНИЙ ВИБУХ – різке зростання кількості населення.

ЕКОЛОГІЧНЕ СТРАХУВАННЯ – це страхування відповідальності підприємств – джерел підвищеної екологічної небезпеки за аварійне (раптове,

ненавмисне) забруднення навколишнього природного середовища, що забезпечує можливість компенсації частини збитків, заподіяних реципієнтам забрудненням навколишнього середовища, утворюючи додаткові джерела фінансування природоохоронних заходів.

ЕКОЛОГІЧНІ ІНДИКАТОРИ – це показники, які дозволяють судити про стан і зміни екологічної складової сталого розвитку.

ЕКОСИСТЕМА (БІОЦЕНОЗ) – основна одиниця біосфери, яка є об'єктом вивчення екології.

ЕКОСИСТЕМА – складний природний комплекс живих істот, що взаємодіють з неорганічним середовищем та знаходяться в матеріальноенергетичній залежності від неї.

ЕКОЛОГІЧНА КРИЗА – термін для позначення важкого перехідного стану екологічних систем і біосфери в цілому. Стан екологічної кризи означає наявність значних структурних змін довкілля.

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА – це такий стан та умови навколишнього природного середовища, при якому забезпечується екологічна рівновага та гарантується захист навколишнього середовища: біосфери, атмосфери, гідросфери, літосфери, космосфери, видового складу тваринного і рослинного світу, природних ресурсів, збереження здоров'я і життєдіяльності людей.

ЕКОЛОГІЧНИЙ РИЗИК – ймовірність несприятливих для навколишнього середовища наслідків будь-яких змін природних об'єктів і факторів.

ІНДЕКС ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ – це метод кількісної оцінки та порівняльного аналізу показників екологічної політики держав світу.

ІНДЕКС ЗАБРУДНЕННЯ – якісна і кількісна характеристика забруднювального фактора – речовини, випромінювання, загазованості і т. ін. Включає поняття кількості забрудника в довкіллі, ступінь його впливу на певні об'єкти забруднення.

ІНДИКАТОР ЗАБРУДНЕННЯ – індикатор, що сигналізує наявність, нагромадження або зміну кількісного чи якісного складу забруднювачів у навколишньому середовищі. Індикатор забруднення може мати біологічну (певні види рослин і тварин, фізіологічний стан і властивості яких вказують на характер і ступінь зміни якості природного середовища їх існування під впливом різноманітних забруднень), хімічну (речовини або реакції, що змінюють свої хімічні властивості під впливом певних забруднювачів) або

фізичну (речовини або процеси, які змінюють свої фізичні параметри під впливом забруднювачів) природу.

ІНДИКАТОР УМОВ СЕРЕДОВИЩА – організми або угруповання, що вказують на стан зовнішнього середовища, його фізичні, хімічні, біологічні чинники, їх інтенсивність, режим, ступінь зміни.

НООСФЕРА – сфера розуму; сфера взаємодії суспільства та природи, в межах якої розумна людська діяльність стає визначальним фактором розвитку (ця сфера позначається також термінами «антропосфера», «біосфера», «біотехносфера»).

ОЗОНОВА ДІРА – локальне падіння концентрації озону в стратосфері на 10- 40%.

ОСОБЛИВО НЕБЕЗПЕЧНІ ВІДХОДИ – відходи, які містять шкідливі речовини чи мають небезпечні властивості або можуть створювати небезпеку для навколишнього природного середовища та здоров'я людини і потребують спеціальних методів та заходів щодо поводження з ними.

ОХОРОНА ЕКОСИСТЕМ – система превентивних та безпосередніх екологічних заходів, спрямованих на підтримання структурно-функціональної організованості природних екосистем, перебіг в них природних процесів спонтанної регенерації та сталого розвитку. На особливу увагу заслуговує охорона цінних у фіто-історичному та ботаніко - географічному плані екосистем: реліктових, ендемічних, на межі високого вимирання в гірських регіонах, на межі географічної широти. Комплексна система охоронних заходів екосистем включає: збереження біорізноманіття автотрофного й гетеротрофного блоків і педосфери, підтримання кругообігу речовин і біогеохімічних процесів, природних сукцесій та сталого розвитку; підтримання гомеостазу, який забезпечує стабільність функціонування екосистем; збереження навколишнього середовища, в якому відбувається філоценогенез екосистем.

ПАСПОРТИЗАЦІЯ - складання паспортів на окремі об'єкти, одиниці ресурсів, джерела викидів, системи очищення тощо.

ПАРНИКОВИЙ ЕФЕКТ – явище в атмосфері Землі та інших планет, при якому енергія сонячних променів, відбиваючись від поверхні, не може повернутися у космос, оскільки затримується молекулами різних газів, що призводить до підвищення температури поверхні.

ПРИРОДНІ КАТАСТРОФИ – природні зміни на поверхні Землі або в атмосфері, які мають потужні негативні наслідки для існування живих істот та людини.

ПРИРОДНІ РЕСУРСИ – це сукупність об'єктів та систем живої та неживої природи, компоненти природного середовища, що оточують людину, які використовуються в процесі суспільного виробництва для задоволення матеріальних і культурних потреб людини та суспільства.

ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ (англ. natural resource management) – сфера виробничої та наукової діяльності, вся сукупність засобів, які застосовує суспільство задля комплексного вивчення, освоєння, використання, відновлення, поліпшення й охорони природного середовища та природних ресурсів з метою розвитку продуктивних сил, забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини.

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД УКРАЇНИ – сукупність ділянок суходолу і водного простору, виділених з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу. Включає: природний заповідник, біосферний заповідник, національний природний парк, регіональний ландшафтний парк, заказник, пам'ятка природи, заповідне урочище, ботанічний сад, дендрологічний парк, зоологічний парк, парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва. Вони відрізняються завданнями, режимом охорони, рівнем підпорядкування, наявністю або відсутністю статусу юридичної особи та спеціальної адміністрації.

ПРОБЛЕМА ГЛОБАЛЬНА – природне, природно-антропогенне або антропогенне (в тому числі економічне, соціальне та ін.) явище, що охоплює весь світ. Наприклад, ядерна загроза, екологічна криза, глобальне потепління, епідемія СНІД та ін. До проблеми глобальної наближаються регіональні проблеми, які охоплюють великі ділянки біосфери (наприклад, кислотні дощі).

ПРУЖНА СТІЙКІСТЬ – система у відповідь на збурювальний вплив виходить зі стану рівноваги, але повертається до вихідного стану з припиненням дії цього чинника.

РЕЗИСТЕНТНА СТІЙКІСТЬ – система тримається до певної межі (певних значень) збурювального фактора, але коли його значення перевищать певну межу – виходить зі стану рівноваги, до якого вже може не повернутися навіть після повного припинення збурювального впливу.

РЕКРЕАЦІЙНА ДИГРЕСІЯ – процес, який відбувається внаслідок стихійного рекреаційного освоєння території (організований та неорганізований

відпочинок, необгрунтовано високі рекреаційні навантаження); дигресія рослинності внаслідок рекреаційної діяльності, яка обумовлює руйнування складу, структури та функціонування ценокосистеми внаслідок витоптування, ущільнення ґрунту, знищення рослинності, тварин тощо.

РЕКРЕАЦІЙНА ТЕРИТОРІЯ – територія, яка використовується для оздоровлення людей, масового відпочинку, туризму та екскурсій. У залежності від призначення виділяють дві групи рекреаційної території – для короткотривалої рекреації (лісопарки, зелені зони, водні об'єкти тощо) і довготривалої (приморські райони, лікувально-санаторні курорти і курортні райони).

РЕСУРСИ НЕВІДНОВЛЮВАНІ – природні ресурси, які не самовідновлюються в процесі кругообігу речовин в біосфері або відновлюються в сотні і тисячі разів повільніше, ніж використовуються (кам'яне вугілля, нафта, більшість інших корисних копалин, видовий склад організмів).

РЕСУРСИ ПРИРОДНІ – використовувані або резервні багатства природи, які позитивно або негативно змінюються в результаті господарської діяльності людини. Використовуються як засоби праці, джерело енергії, сировина і матеріали, для споживання і як умова життя, як банк генофонду, як джерела інформації про навколишній світ. Ресурси бувають – невичерпні (сонячна радіація, тепло ядра Землі, енергія вітру тощо) та вичерпні (багатства надр й екосистем.)

РЕСУРСИ РЕКРЕАЦІЙНІ – частина природних ресурсів, що забезпечує відпочинок як засіб відновлення і підтримання працездатності й здоров'я людини. Ресурси розрізняють – природні (природно-територіальні комплекси) і культурно-історичні (пам'ятки історії, архітектури, археології, мистецтва, пам'ятки природи).

РІВНОВАГА ЕКОЛОГІЧНА – стан екосистеми на мікро- мезо та макрорівні, який характеризується стабільністю, відносною стійкістю видового складу живих організмів, їхньої чисельності, продуктивності, розподілом в просторі, сезонних змін, біотичного кругообігу речовин, а також здатністю до саморегуляції, опірністю до порушень і зовнішніх негативних впливів.

РИЗИК ЕКОЛОГІЧНИЙ – подія природного чи техногенного характеру, яка може призводити до екологічно небезпечних наслідків для довкілля та людини.

САМООЧИЩЕННЯ – здатність екосистем до відновлення свого стану після надходження надмірних обсягів забруднювальних речовин.

СЕРЕДОВИЩЕ – сукупність зовнішніх умов існування організмів та їхніх угруповань.

- **АБІОТИЧНЕ** – сукупність неорганічних умов існування організмів. Абіотичними чинниками є екологічно важливі умови неорганічної природи, без яких неможлива життєдіяльність організмів. Відносять неорганічні сполуки й окремі елементи, гірські породи, ґрунти, воду, повітря, а також кліматичні характеристики, радіаційний фон та інші явища природи, походження яких прямо не пов'язано з життєдіяльністю організмів.

- **АНТРОПОГЕННЕ** – природне середовище, яке безпосередньо чи опосередковано, навмисно чи ненавмисно змінюється людиною.

- **ЖИТТЯ** – частина природи, що оточує живі організми і прямо чи опосередковано впливає на них. Середовище життя включає сукупність абіотичних і біотичних чинників окремого організму або цілого біоценозу, які впливають на його ріст і розвиток. Для живих організмів на Землі існує чотири середовища життя – водне, наземно-повітряне, ґрунт і самі живі організми.

- **КВАЗІПРИРОДНЕ** – середовище, перетворене людиною або створене нею. Воно не здатне до самопідтримання, його стійкість забезпечують, впроваджуючи цільові природоохоронні заходи.

СОЦІОЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА – сукупність науково-обґрунтованих принципів охорони та формування оточуючого природного середовища, що базується на всесторонньому врахуванні законів його розвитку, відтворенні ресурсів та забезпечує високий економічний рівень життя суспільства.

СТАЇЛИЙ РОЗВИТОК (англ. Sustainable development) – загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задовільненням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі.

СТИХІЙНЕ ЛІХО – це надзвичайне природне явище, що діє з великою руйнівною силою, завдає значної шкоди району, в якому відбувається, порушує нормальну життєдіяльність населення, знищує матеріальні цінності.

СТАНДАРТИ ЕКОЛОГІЧНІ – нормативні документи, що регламентують загальне та багаторазове використання правил, принципів, характеристик, методик стосовно природокористування та природоохоронної діяльності чи їх результатів. Розробляють їх на основі консенсусу з метою оцінювання стану об'єктів і процесів, що відбуваються у довкіллі, забезпечення якісного природного середовища, затверджують уповноважені органи.

СХОВИЩЕ ВІДХОДІВ - спеціальні ємності (контейнери, полігони тощо), що призначені для утримання відходів. Високотоксичні та радіоактивні відходи

заключають в металеві капсули, а потім в куби з затверділого рідкого скла. Сховищем для них слугують випрацьовані соляні копальні або інші штучні пустоти в земній корі, куди не надходять води підземні та звідки неможливий випадковий прорив аварійно утворених токсичних газів, але звідки контейнери в разі необхідності можна вилучити.

ТЕХНОГЕНЕЗ – це сукупність інженерно-геологічних, геоморфологічних і геохімічних процесів у земній корі, пов'язаних з виробничою діяльністю людини. У більш вузькому – зміна ландшафтів під дією прямо або побічно діючих факторів: гірничих розробок, промислових, енергетичних, сільськогосподарських підприємств, гідротехнічних споруд, господарського використання лісів тощо.

УРБОЕКОСИСТЕМА – це природна основа міської системи, яка крім природних компонентів, включає в себе техногенні та соціальні компоненти.

УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНЕ – сучасний підхід до врахування пріоритетів охорони середовища при плануванні та здійсненні будь-якої діяльності. Результативність цього підходу може бути забезпечена в межах комплексної структурованої системи. Допомагає уникнути чи зменшити несприятливі впливи її діяльності, продукції та послуг на навколишнє середовище.

ШКОДА ЕКОЛОГІЧНА – фактичні або ймовірні економічні, соціальні чи екологічні втрати, пов'язані з впливом на довкілля шкідливих чинників природного чи антропогенного походження: хімічного забруднення, атмосферного повітря, води, ґрунту, надр та інших компонентів природного середовища, фізичних або біологічних чинників.

ЮНЕСКО – організація Об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури. Її мета сприяти збереженню миру і безпеки, розвитку співробітництва між країнами в області науки, освіти і культури для всезагального дотримання справедливості, правопорядку, прав людини та основних свобод, які передбачені стандартом ООН для всіх народів світу без поділу на раси, стать, мови та релігії. Важливими напрямками роботи організації культури є охорона навколишнього середовища та пам'ятників, співробітництво у вирішенні глобальних наукових проблем в області океанографії, геології, гідрології тощо. Штаб-квартира ЮНЕСКО знаходиться в Парижі.

Рекомендована література

Основна:

1. Марусей Т.В. Імперативи еко-інноваційного розвитку готельного господарства. Ефективна економіка. 2023. №3. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1300>.
 2. Марусей Т.В. Еко-інноваційна концепція сфери гостинності. Захист і відновлення екологічної рівноваги та забезпечення самовідновлення екосистем: колективна монографія; за заг. ред. Т. О. Чайки. Полтава: Видавництво ПП «Астрая», 2023. С.155-165.
 3. Коломієць Л.В. Стратегія сталого розвитку: Навч. посібник. Кропивницький: 2019. 126 с.
 4. Мельник Л.М. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Екологічне управління підприємствами сфери послуг» для студентів спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа. Тернопіль: ТНТУ, 2020. 16 с.
 5. Стратегія сталого розвитку: Підручник [В.М.Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд]. За редакцією професора В.М.Боголюбова. К.: ВЦ НУБІПУ, 2018. 446 с.
- Допоміжна:**
6. Ісаєнко В.М., Ніколаєв К.Д., Бабікова К.О., Білявський Г.О., Смирнов І.Г. Стратегія сталого розвитку (туристична галузь). К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. 295 с.
 7. Марусей Т.В. Особливості функціонування готелів в Україні в умовах воєнного стану. Ефективна економіка. 2023. №4. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee>
 8. Марусей Т.В. Статистичні дослідження туризму в умовах сталого розвитку. Агросвіт. 2023. №7. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/agrosvit>
 9. Марусей Т.В. Екологізація туризму як екологічно збалансований розвиток економіки. Екологоорієнтовані підходи відновлення техногенно забруднених територій і створення сталих екосистем: колективна монографія; за заг. ред. Т. О. Чайки. Полтава: Видавництво ПП «Астрая», 2022. С.143-152 с.
 10. Марусей Т.В. Сучасні енерготехнології в готельно-ресторанному бізнесі. І Міжнародна науково-практична конференція «Гостинність і туризм майбутнього: наукові та практичні горизонти». (м. Київ, 17-18 травня 2022 р.). URL. <https://nubip.edu.ua/node/1297/11>
 11. Марусей Т.В. Зелений туризм як екологічний напрям розвитку сільських територій. Розвиток сільських територій на засадах екологічності, енергонезалежності й енергоефективності: матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 11 листоп. 2021). Полтава: Полтавський державний аграрний

університет, 2021. С. 19-22.

12. Марусей Т.В. Екологізація туризму як еколого-збалансований розвиток економіки. Розвиток сільських територій на засадах екологічності, енергонезалежності й енергоефективності: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 11 листоп. 2021). Полтава: Полтавський державний аграрний університет, 2021. С. 108-111.
13. Павліха Н. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України [Текст]: монографія / Наталія Володимирівна Павліха,. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). Об'єм даних 2,84 Мб

Інформаційні ресурси:

1. Agenda 21. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21.shtml.
2. Глобальні цілі сталого розвитку. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>.
3. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>.
4. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
5. Курс «Оцінка шкоди довкіллю від російської агресії». Платформа Prometheus. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:ANTS+EDA101+2023_T1
6. Курс «Як діяти далі: бізнесу про сталий розвиток». Платформа Prometheus. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+SDB101+2020_T2
7. Курс «Екопрактики для сільського господарства та громад». Платформа Prometheus. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+EP101+2022_T2
8. Калькулятор екологічного сліду. URL: <https://ecomon.org.ua/calc/ecoslid/index.php>

Навчально-методичне видання
МАРУСЕЙ ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА

Рецензенти:

Матвейчук Л.О., доктор наук з державного управління, професор кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, доцент, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Лисак В.Ю., кандидат економічних наук, завідувач кафедри менеджменту, доцент, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Марусей Т.В.

M29 Марусей Т.В. Індустрія гостинності та управління сталим розвитком: тестові завдання діагностики якості знань студентів для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 241 «Готельно-ресторанна справа» денної форми навчання. [Електронне видання]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 51 с.

Оригінал-макет виготовлено та віддруковано на кафедрі кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: м. Кам'янець-Подільський, вул. Суворова, 52.

Електронне видання